

UČITELJSKI TOVARIS.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca, ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 12.

V Ljubljani, 15. junija 1887. l.

XXVII. leto.

Kakó pomoči slabi domači vzgoji?

Sploh je priznано, da šola sama záse ne more povoljno rešiti vzgojne naloge otrok. Kakor je pri neživih umotvorih postalo gaslo: „Delitev dela“, tako in še bolj bi se moral razlegati ta klic pri obrazovanji živega in najvzvišenejšega, ob jednom pa najumetnejšega umotvora — človeka. Pri takem vzgojevanji bi morali vsi činitelji ravnati po jedinstvenem načrtu, kajti vsaka in še tako neznatna napaka je na škodi celoti — umotvoru — človeku. Prvi pogoj celotni vzgoji je pa vsekako ta, da se vsaj najimtetnejša vzgojiteljja — šola in dom — najtesneje združita, ali, kar je isto, da se občevanje šole z domom tesno zveže in razširi.

Tudi v normalnih razmerah je težko, otroka vedno na pravi poti obdržati. Človek je bolj k slabemu kot k dobremu nagnen. To nagnenje pa se v življenji še pospešuje z množino slabih vzgledov, ki se pokažejo povsod, kamor koli se ozremo. Že šolska vzgoja ne more vedno prave pogoditi, čeravno vpliva na otroka s sredstvi, ki jih izvoli navlašče v ta namen. Vender manjka tem sredstvom večkrat notranje veljave. Vsaj vemo, da se je tudi učitelju — človeku često težko rešiti vseh onih predsodkov in motnih strasti, ki razjedajo srce navadne množice. Tudi njega stane dokaj truda, da ne zabrede v občudovanje bogastva in da ne klečeplazi pred vnanjo močjo. Sosebno pa se mu rada vkrade v srce prepirljivost in osvetljivost. — Ako je torej že učitelju težko, v otroku vzbujati vedno pravo in nekaljeno mišljenje, tem težje je roditeljem in sorodnikom otroka obvarovati krivih potov. Največkrat poznajo prvi otrokovi vzgojitelji o kreposti le imé, a še to jim je večkrat le prazna pena. Otroka ne napeljujejo resno in ostro na pravo in dobro, k večjemu mu vbijejo v glavo reči in načela, ki so njegovim čutom najljubša. Vzemimo le tacega očeta, ki je sicer prav strog in pameten — sam záse; vender pa stori najgorše, kar morejo storiti roditelji, on namreč razvadi svoje otroke. — Zato pravi Vives, da se ni čuditi, da je tako malo dobrih ljudi, marveč čuditi se moramo, da je sploh še kaj taci. Slabo je prišlo v navado, dobro se gnjusi. Tako stanje je malone brezupno. Vender se more vse to popraviti — z vzgojo. Podajte otrokom zopet vzore, vsadite v otroška srca ljubezen do kreposti! Pokažite jim, da je življenje, pravo in resnično življenje vedni boj z zlemi sklonostimi. Navadite jih že zgodaj, da v vseh sedanjih razmerah ne vidijo ničesa drugega, nego grdo popačenost onega dobrega stanja, katero se je preje nahajalo v vseh razmerah.

Vse to doseči je jako težavno, kajti k temu je treba prvič trdne volje vseh sovzgojevateljev, drugič pa trdno določenega vzgojnega načrta, po katerem imajo vsi činitelji postopati.

Ljudski šoli ne moremo odrekati ni prvega ni drugega, vendar je ravno ona najmanj kriva, ako njeni uspehi niso vsekdar povoljni. Tù pride vse na pravo sporazumljenje z domom. A ravno v tem je iskati velike težkoče. Da doseže učitelj dovoljen uspeh, treba se mu je neposrednje seznanjati z domom, treba mu je poizvedovati o domačih razmerah svojih otrok. Toda stariši so največkrat nepristopni, in le malo jih je, ki bi hoteli mirno in trezno razpravljati o izboljšanju svoje dece. Nič čudnega bi ne bilo, ko bi morda še duri zapirali pred učiteljem, ako bi jih hotel obiskati.

Tù je treba torej učitelju skrbeti, da posrednje doseže, česar se mu neposrednje ne posreči. To se zgodi s poizvedovanjem in sosebno z večkratnim natančnim občevanjem z onimi otroci, na katere je treba posebno paziti.

Učitelju vendar še ni zadosti, da individualne razmere in okolnosti otrok samó izpozna. Ko bi hotel samó pri tem ostati, podoben bi bil vrtniku, ki sicer pozna vse lastnosti rastlin in tudi vé, kakova zemlja jim ugaja, a jih pustí v prejšnjem stanju. Kakor je izkušnja sama na sebi neprecenljive vrednosti za vsako vzgojno delovanje, vendar še večjega pomena je dejanje, ki sledi izkušnji. Zadnja je le podloga, na katero se dá sezidati trdno poslopje. Ako namreč izpoznamo, da je nadzorstvo in vzgojevanje v domači hiši popolnem nedostatno, ali da so domači vplivi naravnost kvarljivi, potem je prva dolžnost ljudske šole, da prevzame nalogo, kakoršno imajo razni dobrodelni zavodi za telesno in duševno zanemarjene otroke. A takih zavodov je kaj malo, bodisi da država sama še ni prišla do pravega izpoznanja o potrebi takih zavodov, ali da jej manjka potrebnih sredstev, ali pa, da krščanska ljubezen še ni zadosti prešinila v lto poklicanih činiteljev. Dokler se torej taki zavodi ne pomnožé, mogla bi se ljudska šola neposrednje zvezati z takimi zavodi za revne, zanemarjene otroke. Kajti nikdar ne bode prestala potreba, da se revni otroci prevzamejo v popolno oskrbovanje. Število popolnem ali na pol propalih ljudi v podobi materijalno ali moralno popolnem uničenih družbiaskih razmer je mnogo večje, kot da bi se moglo izhajati z zavetišči in drugimi zavodi, raztreseno se nahajajočimi. Res, da je uredba ljudske šole taka, da smatra te zavode le kot vsprejemne, in akoravno se načelno ne more pečati z zavodskimi nalogami, vendar bi mogla reševati nalogo, ki bi bila zavodski po nekoliko podobna. Pač se nahaja dokaj obitelji, kjer je otrok vsaj na pol dobro shranjen. Zato bi se na prvi pogled mislilo, da ga morda ni potreba brezgojno predstaviti. A tudi v takih obiteljih zahtevajo često gospodarstvene in druge razmere, da šola nadomešča nedostatnosti. To je zlasti potem potrebno, ako je domače nadzorovanje otrok pomanjkljivo. V tacih razmerah je sicer mogoče, da se otroški um razjasni in razbistri, srce pa mu ostane prazno, jednostranski vzgojeno. Ako govorimo torej že v tacih razmerah o nadomestovalnih sredstvih vzgoje, kaj porečemo še le, ako pregledamo nižje stanove, kakor je n. pr. rokodelski. Tù se oče in mati često po cel dan ne moreta pečati s svojimi otroci. Še-le na večer jima je mogoče, zbrati svojo deco okrog sebe. Po dnevi pa so le-ti prepuščeni ali sami sebi ali pa nezaupljivim osebam. Kak posledek ima, ako nimajo otroci nobenega pravega vodnika čez poludne in potem še tudi po poludanskem pouku, umeti je lahko. Zato se ponuja vsakemu dobrohotečemu prijatelju človeštva prilika, da v tej zadevi dobrodejno pomaga. Prav s tega stališča more tudi ljudska šola razširiti svoje delovanje v korist nedostatno nadzorovanih otrok. Največje polje se odpira takemu delovanju po mestih in po krajih s tovarnicami. Na kmetih je nekaj bolje, vendar se more tudi tù precej storiti. Navadno ostajajo oddaljenejši otroci čez poludne v šoli; mnogo jih je revnih, trebalo bi jim preskrbeti poleg primerne nadzorstva kake gorke jedi, sosebno ob neugodnem letnem času. — Zato veljá tudi tukaj, da je zabranjevanje najboljši, najlepši in najizdat-

nejši način, kako zaprečiti skoro vsako človeško nakaznost. Ta način je pa vsekako naloga občne ljudske in državne pedagogike.

Fr. Gabršek.

Zgodovina pedagogije.

(Dalje.)

Kakor posebnega pospešitelja katoliškega šolstva omenjamo tukaj še sv. Karola Boromejskega (l. 1538—1584), škofa Milanskega. V prvi provincijalni sinodi je že izdal dekret, s katerim se je nalagalo vsem župnikom, da zbirajo okoli sebe otroke svojih župnij, ter jih poučujejo v sv. veri. Razen tega je ustanovil „društvo za šole krščanskega nauka“. Ko je bila v Milanu kuga, utemeljil je zavod za mnogobrojne ženske sirote; upravo tega zavoda izročil je Uršulinkam. Na dalje je povzdignil mnoge više vzgojne in učne zavode, kakor „Collegium Borromaeum“ za siromašne vseučiliščne slušatelje, osobito teologe, potem več deških semenišč ter veliko semenišče v Milanu in naposled učeno društvo ali akademijo, v kateri so se shajali najbolj učeni možje duhovnega in posvetnega stanú, da so razpravljali razna znanstvena, posebno teologijska in filozofska vprašanja.

III. Realizem.

Humanistiško gibanje je bilo toliko vzbudilo ljubav k starim klasikom, da se v petnajstem in šestnajstem stoletju v viših šolah tako rekoč nič družega ni gojilo, kakor književno blagó starih Grkov in Rimljanov. Izurjenost v ciceronskem govoru smatrali so za dovršenost znanstvene izobraženosti. Národni jezik so po vsem zanemarili in prav potlačili. Glavni predmet učenja jim je bila latinska gramatika in retorika. Še celó pouk v veri podredili so vajam v latinskem govoru, ker so se latinske katekizme na pamet učili. Učéč stare klasike niso marali toliko za njihov zadržaj, kolikor za krasoto oblike; udali so se bili torej pustemu formalizmu. V pouku je tedaj vladal verbalizem (besedje), ker so se gojile samo besede, dočim so se stvari po vsem zane-marjale. Še vaje v mišljenju ali dialektiki, s katerimi so se školastiki toliko bavili, opustili so skoro popolnoma. V poedinih šolah so se učili res neki realni predmeti, a ne z lastnim opazovanjem, nego iz starih piscev (Aristotela, Evklida in dr.), a to je prosti verbalni realizem, ki je skoro pogubnejši od samega verbalizma.

Tudi v nižih šolah niso bili povoljni odnošaji, marveč one so bile še bolj zane-marjene zavoľjo nesposobnosti učiteljev. Največ so poučevali v njih cerkveni slugé. Običajno so to bili rokodelci, ki so tudi v šolski službi nadaljevali svoje rokodelstvo. Šolsko službo smatrali so kot izvanredno in podrejeno cerkveni. Samo po mestih imeli so sposobnih učiteljev, pa s tako slabo plačo, da so se poleg te morali baviti še z drugim poslom, osobito s pisarenjem, godbo, krčmarstvom itd. Razen katekizma in petja učilo se je samo čitanje in pisanje, a po nekod tudi računstvo, a to vse le mehanično. Disciplina je bila kruta in stroga. Običajna vzgojna sredstva so bile telesne kazni, zasmehevanje in psovke. Proti temu toliko mučnemu, a vender malo koristnemu poučevanju uprli so se najprvo Francozi: Rabelais, Ram i Montaigne, a za temi Anglež Baco Verulamski. Potrebno je torej, da se z njihovimi načeli seznanimo.

Franjo Rabelais (l. 1483—1553.) je bil duhovnik in nekaj časa profesor medicine na vseučilišči v Montpellieru. Napisal je mnogo medicinskih in satiriških del, a najznamenitejše je satiriški roman: „Življenje ogromnega orijaka Gargantue in njegovega veleslavnega in razsvetlenega sina Pantagruela“. V tem delu religijsko-politiškega zadržaja razvil je tudi svoje pedagogijske misli. V njem šiba tedanji način vzgojevanja.